

Canon deel 14: Sociale zekerheid

**KEES
GOUDSWAARD**
Hoogleraar aan de
Universiteit Leiden

**PIERRE
KONING**
Chief Science Officer
bij het Ministerie
van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid en
bijzonder hoogleraar
aan de Vrije Universi-
teit Amsterdam

**RUUD
MUFFELS**
Hoogleraar aan de
Universiteit van
Tilburg

Sociale zekerheid en de ‘welfare state’ vormen als onderwerp sinds jaar en dag een van de belangrijkste onderdelen van de economische wetenschap. De primaire vraag is hoe sociale verzekeringen en voorzieningen zo efficiënt mogelijk inkomenszekerheid bij verlies van arbeid door werkloosheid, ziekte of arbeidsongeschiktheid kunnen garanderen en tegelijkertijd een onnodige uitkeringsafhankelijkheid kunnen voorkomen. Afhankelijk van de achtergrond van economen is er aanzienlijke variatie in het type onderzoek. De welvaartseconomie bestudeert de voorwaarden waaronder de welvaart in een samenleving met sociale zekerheid optimaal is. De empirische micro-economie bestudeert het gedrag van mensen in reactie op sociale zekerheid en de uitkomsten daarvan op bijvoorbeeld inkomensongelijkheid. Economisch onderzoek kan zich echter ook breder richten op de vraag welk type stelsels van sociale zekerheid en arbeidsmarkt de hoogste welvaart realiseren. De elf vensters in dit canon geven een overzicht van alle drie de typen onderzoek.

1 ARMOEDE EN INKOMENSVERSCHILLEN STERK VERMINDERD DOOR SOCIALE ZEKERHEID

Als belangrijke doelstellingen van sociale zekerheid gelden de bestrijding van armoede en de verkleining van inkomensverschillen. Internationaal vergelijkend onderzoek laat zien dat er een duidelijk positief verband bestaat tussen de uitgaven aan sociale zekerheid en de armoedepercentages in landen (Smeeding, 2004). Ook leidt het stelsel van sociale zekerheid over het algemeen tot een sterke herverdeling van inkomens, hoewel de verschillen tussen landen op dit punt vrij groot zijn. Dit neemt niet weg dat in de meeste OESO-landen de inkomensongelijkheid in de afgelopen 25 jaar is toegenomen, terwijl ook de armoede in veel landen is gestegen. Een belangrijke vraag is in hoeverre veranderingen in de sociale zekerheid daartoe hebben bijgedragen. Dat blijkt volgens internationaal vergelijkend onderzoek niet het geval te zijn. Met name de ongelijkheid van primaire inkomens is toegenomen, maar sociale zekerheid en belastingheffing hebben twee derde van de stijging van de primaire inkomensongelijkheid juist afgevlakt (Wang *et al.*, 2012). Verzorgingsstaten zijn dus meer gaan herverdelen. Vooral

het herverdelende effect van de publieke pensioenen en bijstandsuitkeringen is toegenomen.

Ook in Nederland is ongelijkheid inmiddels een belangrijk thema, mede naar aanleiding van het geruchtmakende boek van Piketty (Kremer *et al.*, 2014). Maar de inkomensverhoudingen zijn de laatste 25 jaar in Nederland niet sterk gewijzigd. Het Nederlandse stelsel van sociale zekerheid heeft een – internationaal gezien – relatief sterke herverdelende werking. In lijn daarmee slaagt Nederland er ook beter in dan de meeste landen om de armoede beperkt te houden. Volgens de Europese armoededefinitie – een inkomen dat lager is dan zestig procent van het mediane besteedbare huishoudinkomen in het desbetreffende land – is de armoede in Nederland ongeveer 15 procent, tegenover 25 procent gemiddeld in de EU (Eurostat). De laatste jaren is er wel sprake van een lichte stijging van de armoede als gevolg van de crisis.

Kremer, M., M. Bovens, E. Schrijvers en R. Went (2014) *Hoe ongelijk is Nederland?* Den Haag: WRR.

Smeeding, T.M. (2004) Twenty years of research on income inequality, poverty and redistribution in the developed world: introduction and overview. *Socio-Economic Review*, 2(2), 149–163.

Wang, C., K. Caminada en K. Goudswaard (2013) Income redistribution in 20 countries over time. *International Journal of Social Welfare*, 23(3), 262–275.

2 HOE BETER DE UITKERINGSVOORWAARDEN, HOE MEER GEBRUIK VAN DE INKOMENS- VERZEKERINGEN

Ogenschijnlijk laat het recht op uitkeringen tegen het risico op inkomensverlies zich eenvoudig definiëren: verliest men het loon door ontslag of door arbeidsongeschiktheid, dan is inkomenscompensatie geboden. De uitvoering van sociale zekerheid is echter weerbarstiger dan dat, want was die werkloosheid wel te vermijden? Vormen de fysieke of mentale beperkingen van werknemers werkelijk een belemmering om te werken in een andere baan? En als iemand eenmaal werkloos is, probeert men dan wel al het mogelijke om zo snel mogelijk opnieuw werk te vinden? Klantmanagers en keuringsartsen zullen niet altijd over alle informatie beschikken om deze vragen accuraat te kunnen beantwoorden. Het gevolg is de

mogelijkheid van een *moral hazard* ofwel moreel risico: hoe beter de uitkeringsvoorwaarden van een regeling, hoe groter het gevaar op een aanzuigende werking.

Moreel risico is relevant bij regelingen voor inkomensverlies door werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. Zo kan een werknemer bijvoorbeeld zijn of haar werkgever verzoeken om formeel ontslag aan te vragen, zodat er vervolgens recht is op een werkloosheidsuitkering. Ook tonen veel studies in zowel binnen- als buitenland aan dat, zolang de uitkering nog doorloopt, er sprake is van uitstelgedrag bij het zoeken naar een volgende baan (Card *et al.*, 2007). Bij regelingen voor arbeidsongeschiktheid speelt moreel risico ook bij het vaststellen van de verdiencapaciteit van werknemers – dit blijft immers altijd tot op zekere hoogte een subjectieve aangelegenheid (Kostol en Mogstad, 2014). In Nederland is in het verleden die ruimte dan ook volop benut, met als gevolg de hoogste internationale score voor het percentage arbeidsongeschikten (Koning en Lindeboom, 2015).

Card, D., R. Chetty en A. Weber (2007) The spike at benefit exhaustion: leaving the unemployment system or starting a new job? *American Economic Review*, 97(2), 113–118.

Koning, P. en M. Lindeboom (2015) The rise and fall of disability insurance enrollment in the Netherlands. *Journal of Economic Perspectives*, 29(2), 151–172.

Kostol, A.R. en M. Mogstad (2014) How financial incentives induce disability insurance recipients to return to work. *American Economic Review*, 104(2), 624–655.

3 WERKGEVERS EN VERZEKERAARS KUNNEN OVERMATIG GEBRUIK VAN SOCIALE ZEKERHEID INDAMMEN, MAAR NIET ALTIJD OP DE GEWENSTE WIJZE

Zoals gesteld, is moreel risico in te dammen door uitkeringsvoorwaarden te versoberen. Maar daarnaast is het mogelijk om bij werkgevers en private verzekeraars het belang van vermindering van de ‘schadelast’ neer te leggen. Ten eerste geldt dit voor werkgevers als zij deels de uitkeringslasten van hun voormalige werknemers dragen. Te denken valt hierbij aan de instrumenten van premiedifferentiatie – waarbij de ‘schade’ van uitkeringen versleuteld is in werkgeverspremies – en ontslagvergoedingen. De literatuur laat er weinig twijfel over bestaan dat dergelijke financiële prikkels werkgevers aanzetten om instroom in de werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsregelingen te voorkomen (Anderson en Meyer, 2000). Tegelijkertijd kunnen echter ook ongewenste effecten optreden. Zo maken bij werkloosheidsverzekeringen premiedifferentiatie en ontslagbescherming werkgevers terughoudend om nieuw personeel in vaste contracten aan te nemen (Bentolila en Bertola, 1990). En bij regelingen voor arbeidsongeschiktheid in de Verenigde Staten geldt dat door premiedifferentiatie werkgevers advocaten inzetten om werknemers buiten de uitkering te houden (Tomba *et al.*, 2012).

Naast versterking van de werkgeversrol zijn dus ook de uitvoerders van sociale zekerheid aan te zetten tot schadelastbeheersing. Prikkels hiertoe zullen het sterkst

zijn in een volledig private markt voor sociale verzekeringen, waarbij private verzekeraars streng kunnen toetsen op claims. Tot dusver is er echter weinig overtuigend empirisch bewijs hiervoor. Bovendien geldt ook hier het risico dat er energie gestoken zal worden in juridische gevechten, in plaats van in de beoogde preventie en re-integratie.

Anderson, P.M. en B.D. Meyer (2000) The effects of the unemployment insurance payroll tax on wages, employment, claims and denials. *Journal of Public Economics*, 78(1-2), 81–106.

Bentolila, S. en G. Bertola (1990) Firing costs and labour demand: how bad is eurosclerosis? *Review of Economic Studies*, 57(3), 381–402.

Tomba, E., K. Cullen en C. McLeod (2012) Update on a systematic literature review on the behavioural incentives of experience rating. *Policy and Practice in Health and Safety*, 10(2), 47–65.

4 SLIMME SCREENING VAN UITKERINGSRECHTEN GEBAAIT BIJ PRIKKELS

Een ideaal systeem van sociale zekerheid kent geen rechthebbenden zonder uitkering (‘type 1 fouten’) en geen onterechte uitkeringen (‘type 2 fouten’). Vooral bij regelingen voor arbeidsongeschiktheid zijn, zoals eerder opgemerkt, beide typen fouten nooit helemaal te vermijden (Parsons, 1991). Recente inzichten uit de literatuur leren echter dat het wel mogelijk is om een belangrijke stap in de goede richting te zetten. Cruciaal onderdeel hierbij is de wachtperiode die voorafgaat aan de uitkeringsaanvraag. Zo laat Amerikaans onderzoek zien dat een langere wachtperiode leidt tot aanmerkelijk minder instroom in de arbeidsongeschiktheidsregeling (Autor *et al.*, 2014). De argumentatie daarbij is dat individuen met een relatief hoge kans op afwijzing af zullen zien van een aanvraag als de wachtperiode – waarin ze verstoken zijn van inkomen uit arbeid – lang is. Dit proces wordt ook wel aangeduid als *self-screening*.

In de Nederlandse context geldt als wachttijd tot de arbeidsongeschiktheidskeuring een ziekteperiode van twee jaar. Ondanks dat lonen in die periode grotendeels worden doorbetaald, zijn er sterke aanwijzingen dat de zwaarte van re-integratieverplichtingen voor werknemers in de ziekteperiode – ingegeven door de Wet verbetering poortwachter – heeft geleid tot een sterke mate van *self-screening* (De Jong *et al.*, 2011).

Autor, D., M. Duggan en J. Gruber (2014) Moral hazard and claims deterrence in private disability insurance. *American Economic Journal: Applied Economics*, 6(4), 110–141.

Jong, P. de, M. Lindeboom en B. van der Klaauw (2011) Screening disability insurance applications. *Journal of the European Economic Association*, 9(1), 106–129.

Parsons, D.O. (1991) Self-screening in targeted public transfer programs. *Journal of Political Economy*, 99(4), 859–876.

5 INSIDERS EN OUTSIDERS OP DE ARBEIDSMARKT DOOR SOCIALE ZEKERHEID

Nederland kenmerkt zich door een sterke bescherming van de werknemer en de verhoudingsgewijs hoge kosten vanwege hoge ontslagvergoedingen, tijdrovende procedures en de investeringen in de opleiding en het inwerken van de vervangers. Volgens de *insider-outsider*-theorie van Lindbeck en Snower (1988) geven de hoge transactiekosten die hiermee gepaard gaan de insiders – degenen met een zekere baan – een relatief voordeel ten opzichte van de outsiders die geen baan of een onzekere baan hebben. Insiders kunnen zich een deel van dit voordeel toe-eigenen in de vorm van een hoger loon. Daardoor veranderen zij niet zo snel van baan en zijn er minder baanopeningen voor de outsiders.

Outsiders zijn vooral laaggeschoolde jongeren en ouderen zonder baan. De laagopgeleide jongere is aangewezen op tijdelijke banen die steeds minder een opstapje zijn naar een baan met meer zekerheid. De oudere zonder baan heeft na verlies van een ‘vaste’ baan weinig kans om terug te keren omdat zijn reserveringsloon inmiddels relatief hoog is en de investering in opleiding vanwege de resterende carrière onvoldoende rendeert. Voor zowel jong als oud worden de individuele werkloosheidsrisico’s vervolgens afgewenteld op de sociale zekerheid en dus op de belastingbetaler (Euwals en Ter Weel, 2012). Door de sterke bescherming voor insiders heeft Nederland ten opzichte van andere landen een lage jeugdwerkloosheid, maar ook een relatief lage mobiliteit onder ‘vaste’ werknemers. Dit leidt tot een duale arbeidsmarkt met hoge maatschappelijke kosten en een sterke ongelijkheid tussen insiders en outsiders.

Euwals, R. en B. ter Weel (2013) Ouderen aan het werk. *CPB Policy Brief*, 2013(02).

Lindbeck, A. en D.J. Snower (1988) *The insider-outsider theory of employment and unemployment*. Cambridge, MA: MIT Press.

Muffels, R. (2013) Flexibilisering en de toegang tot de arbeidsmarkt. *TPEdigitaal*, 7(4), 79–99.

6 SOCIALE ZEKERHEID KAN WELVAART VERGROTEN

Volgens conventionele neoklassieke inzichten belemmeren instituties, zoals de belasting en de sociale zekerheid, economische doelmatigheid (overheidsfalen). Dit kan leiden tot minder arbeidsaanbod en daardoor tot minder productie en welvaart, ook weer via moreel risico. In de economiebeoefening is echter een kentering merkbaar waarbij in toenemende mate ook aandacht uitgaat naar de positieve effecten van instituties – zoals sociale zekerheid – om het overheidsfalen te verminderen. Om gewenst gedrag te stimuleren, kan hierbij gedacht worden aan strengere sancties en toegangsvoorwaarden, maar ook aan positieve prikkels zoals een premiekorting of een werkhervattingsbonus.

Aangezien mensen risicomijdend zijn, kunnen uitkeringen ook welvaartsverhogend werken. Ze kunnen ertoe leiden dat men bereid is meer risico te nemen doordat bij mislukking een terugval op de uitkering mogelijk is (Sinn, 1995). Uitkeringen zorgen ervoor dat mensen meer tijd hebben om de baan te vinden die het beste bij hen past, waardoor hun productiviteit groter is. Ook vermindert sociale zekerheid door herverdeling de ongelijkheid waardoor er meer vraag is – hogere inkomens sparen namelijk meer – en er tegelijkertijd minder schulden ontstaan (Stiglitz, 2012). Tot slot werkt de sociale zekerheid als een buffer om in tijden van economische tegenspoed de consumptie op peil te houden. Als er voldoende kapitaal is in een economie hoeft dit niet ten koste te gaan van de investeringen die op langere termijn de welvaart bevorderen.

Sinn, H.W. (1995) A theory of the welfare state. *The Scandinavian Journal of Economics*, 97(4), 495–526.

Stiglitz, J. (2012) *The price of inequality: how today's divided society endangers our future*. New York: W.W. Norton.

7 SOCIALE ZEKERHEID EN GEDRAGSECONOMIE

De economische wetenschap gaat ervan uit dat individuen streven naar een zo hoog mogelijke welvaart of nut. Nut is echter een moeilijk meetbaar begrip en het wordt daarom veelal gelijkgesteld aan inkomen of consumptie. Maar het inkomen is een slechte maatstaf voor de welvaart van een individu of land, omdat het geen rekening houdt met negatieve externe effecten op het milieu en de kwaliteit van leven. Gepleit wordt daarom om naast inkomen ook het welbevinden of geluk als maatstaf te nemen (Stiglitz *et al.*, 2009).

Ook Easterlin (1974) stelde reeds dat geluk niet met geld te koop is, aangezien mensen snel gewend raken aan een hoger inkomen. Die stelling is in de literatuur op grond van

vele empirische studies omstreven. Niettemin geldt dat mensen niet alleen extrinsieke motivatie ondervinden door hun inkomen, maar ook intrinsiek nut ervaren door de gedragskeuzes die ze kunnen maken voor werk, partner, gezondheid en sociale netwerken (Headey *et al.*, 2010). Bij werk gaat het om de arbeidsvoorwaarden, maar ook om de inhoud van het werk (autonomie, verantwoordelijkheid) en de zin- en betekenisgeving ervan. Deze bevindingen uit de gedragseconomie vormen een belangrijke uitdaging voor de studie van de sociale zekerheid. Een van de implicaties is dat er naast de traditionele doeleinden van de sociale zekerheid, zoals inkomenszekerheid, meer nadruk ligt op welbevinden door middel van gezondheidspreventie en arbeidsparticipatie.

Easterlin, R.A. (1974) Does economic growth improve the human lot?

Some empirical evidence. In: P.A. David en M.W. Rede (red.), *Nations and households in economic growth*. New York: Academic Press, 89–125.

Headey, B., R.J.A. Muffels en G. Wagner (2010) Long-running German panel survey shows that personal and economic choices, not just genes, matter for happiness. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 107(42), 17922–17926.

Stiglitz, J., A. Sen en J.P. Fitoussi (2009) *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. Parijs: Centre de Recherche en Économie de Sciences.

8 SOCIALE ZEKERHEID, ARBEIDSPARTICIPATIE EN LEVENSCYCLUS

Van oudsher verzekert de sociale zekerheid de burger nog steeds van de ‘wieg tot het graf’. Daarbij was men aanvankelijk volledig aan het werk dan wel werkloos of arbeidsongeschikt. In de loop van de tijd is bij ziekte, arbeidsongeschiktheid en pensioen het aantal mensen met een deeltijduitkering, dus in combinatie met loon, echter toegenomen. In de recente crisis is door middel van werktijdverkorting ook deeltijdontslag tijdelijk toegestaan. In 2015 is er de mogelijkheid van de brug-WW, waarbij werklozen of zij die met ontslag worden bedreigd voor een deel van de werktijd worden bij- of omschoold met behoud van de uitkering.

Zijn deze loon-uitkeringscombinaties vanuit economisch oogpunt doelmatig? Het voorkomt werkloosheid en veroudering van menselijk kapitaal als er tegelijkertijd sprake is van opleidingen. In dat geval daalt bij werktijdverkorting de huidige productiviteit, maar zal de toekomstige productiviteit hoger liggen. Of er hierdoor per saldo welvaartswinsten of -verliezen optreden, hangt echter af van de institutionele context (Boeri en Brücker, 2011).

Hoewel zeker geen gemeengoed onder wetenschappers, bestaan er theorieën op het grensvlak van economie en politieke wetenschappen die vanuit zowel efficiëntie- als herverdelingsoogpunt dergelijke combinaties aanbevelen, zoals de theorie van de transitionele arbeidsmarkt en flexicurity (Schmid en Gazier, 2002; Muffels, 2008). De belangrijkste ingrediënten zijn het faciliteren van transitie door investering in levenslang leren en risicodeling tussen de partijen, met als oogmerk om niet zozeer baanzekerheid als wel werkzekerheid te garanderen gedurende de gehele levenscyclus. In een moderne flexibele arbeidsmarkt waarin

arbeidstekorten dreigen door vergrijzing of door het ontbreken van de benodigde kwalificaties kan dit volgens beide theorieën de mobiliteit en productiviteit, en dus de werkgelegenheid en welvaart stimuleren.

Boeri, T. en H. Brücker (2011) Short-time work benefits revisited: some lessons from the Great Recession. *Economic Policy*, 26(68), 697–766.

Muffels, R. (2008) *Flexibility and employment security in Europe*. Labour markets in transition. Cheltenham: Edward Elgar.

Schmid, G. en B. Gazier (2002) *The dynamics of full employment: social integration through transitional labour markets*. Cheltenham: Edward Elgar.

9 SOLIDARITEIT TUSSEN GENERATIES ONDER DRUK?

Solidariteit staat – zeker in het Europese denken – aan de basis van het stelsel van sociale zekerheid. Maar tegenwoordig wordt er wel kritischer gekeken naar de vraag wie precies solidair is met wie en wat de grenzen zijn aan de solidariteit (De Beer en Koster, 2009). Een belangrijk maatschappelijk thema is de solidariteit *tussen* generaties. In het Nederlandse sociale stelsel is jong solidair met oud bij de financiering van de zorg (gelijke premies, ongelijke risico's), de AOW (jong betaalt premie voor oud) en de aanvullende pensioenen (het gebruik van doorsneepremies leidt tot een forse inkomensoverdracht van jonge naar oudere deelnemers). Die solidariteit staat om twee redenen onder druk. Ten eerste zal als gevolg van de vergrijzing de financiële druk voor jongeren flink oplopen. Maar ook veranderingen in de financiële posities van zowel jongeren als ouderen werpen een ander licht op de solidariteit tussen generaties. Zoals recent onderzoek laat zien, is het verschil in het gemiddeld besteedbaar inkomen tussen 65-plussers en 65-minners nog maar klein, terwijl het gemiddeld vermogen van 65-plussers aanzienlijk groter is (IBO, 2013).

Een regelmatig genoemde mogelijkheid om te komen tot een betere balans tussen generaties is een verdere fiscalisering van de AOW, waardoor ouderen meer gaan bijdragen aan de oplopende vergrijzingslasten (IBO, 2013). Bij de aanvullende pensioenen kan gedacht worden aan de invoering van degressieve opbouw, waarbij jongeren bij

eenzelfde premie als ouderen wat meer pensioen opbouwen. Op deze manier sluit het stelsel ook beter aan op een dynamische arbeidsmarkt (Lever *et al.*, 2013).

Beer, P. de, en F. Koster (2009) *Sticking together or falling apart. Solidarity in an era of individualization and globalization*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

IBO (2013) *Inkomen en vermogen van ouderen: analyse en beleidsopties*.

Den Haag: Interdepartementaal Beleidsonderzoek.

Lever, M., J.P.M. Bonenkamp en R. Cox (2013) Voor- en nadelen van de doorsneesystematiek. *CPB Notitie*, 28 oktober.

10 VERHOOGING PENSIOENLEEFTIJD LEIDT TOT FORS LANGER DOORWERKEN

Prikkels in het pensioenstelsel kunnen een fors effect hebben op het uittredingsgedrag. Gruber en Wise (2004) laten in een bekende overzichtsstudie zien dat dit effect zich in een groot aantal landen met zeer verschillende pensioenstelsels voordoet. In de Nederlandse discussie was er vaak het argument dat een verhoging van de pensioenleeftijd geen effect zou hebben op de arbeidsdeelname van oudere werknemers, omdat de gemiddelde uittredingsleeftijd aanzienlijk onder de officiële pensioenleeftijd lag en maar zeer weinigen doorwerken tot hun 65ste jaar. Inmiddels blijkt de gemiddelde uittredingsleeftijd echter juist spectaculair op te lopen. Stopten Nederlanders rond de eeuwwisseling nog gemiddeld op 61-jarige leeftijd met werken, nu ligt dat al boven de 64. Het schrappen van vervroegde uittredingsregelingen en het verhogen van de pensioenleeftijd zijn hierbij belangrijke factoren geweest. Waarschijnlijk zijn er ook sociale normen veranderd: mensen gaan het normaler vinden om langer door te werken. Recent onderzoek laat in dit verband zien dat de leeftijd waarop de huidige werkenden met pensioen verwachten te gaan gemiddeld 66,3 jaar is (Knoef *et al.*, 2015). Een verdere stijging van de gemiddelde uittredingsleeftijd valt dus te verwachten.

Gruber, J. en D.A. Wise (red.) (2004) *Social security programs and retirement around the world*. Chicago: University of Chicago Press.

Knoef, M., K. Goudswaard, J. Been en K. Caminada (2015) Veel variatie in de pensioenopbouw van Nederlandse huishoudens. *Netspar Brief*, 2.

11 SOCIALE ZEKERHEID EN (QUASI-) EXPERIMENTEEL ONDERZOEK

Onderzoek naar de effecten van sociale zekerheid op gedrag en via gedrag op uitkomsten zoals inkomenszekerheid, is in toenemende mate gebaseerd op veldexperimenten en quasi-experimenteel onderzoek (Angrist en Pischke, 2010). Met name de Nobel-laureaten James Heckman en Vernon Smith hebben door hun methodologisch werk over de evaluatie van overheidsbeleid een volledig nieuw terrein van onderzoek geopend waarin (quasi-) experimenteel onderzoek een volwaardige plaats heeft gekregen in de economische literatuur (Heckman en Borjas, 1980; Smith, 2010). De door hen ontwikkelde methoden en technieken maken het mogelijk om het bestaan en de omvang van causale effecten van beleidsinterventies beter te onderzoeken. Experimenten beogen daarbij de vertekening van beleidseffecten vooraf uit te schakelen door interventies random toe te wijzen aan mensen; quasi-experimenten daarentegen corrigeren achteraf voor selectie-effecten en omgekeerde causaliteit.

Het pionierswerk van Heckman en Smith heeft in het bijzonder zijn toegevoegde waarde bewezen voor de analyse van complexe verbanden tussen instituties zoals sociale zekerheid, gedrag en uitkomsten (zoals inkomenszekerheid en welbevinden). Een voorbeeld van experimenteel onderzoek is dat van Card en Robins (1998), die middels een veldexperiment – waarbij sommige bijstandsccliënten wel en sommige niet toegang kregen tot een werkbonus naast de uitkering – de gevoeligheid van werklozen voor financiële prikkels bepaalden.

Angrist, J.D. en J.-S. Pischke (2010) The credibility revolution in empirical economics: how better research design is taking the con out of econometrics. *Journal of Economic Perspectives*, 24(2), 3–30.

Card, D. en P. Robins (1998) Do financial incentives encourage welfare recipients to work? Evidence from a randomized evaluation of the self-sufficiency project. *Research in Labor Economics*, 17, 1–56.

Heckman, J. en G.J. Borjas (1980) Does unemployment cause future unemployment? Definitions, questions and answers from a continuous time model of heterogeneity and state dependence. *Economica*, 47(187), 247–283.

Smith, V.L. (2010) Theory and experiment: what are the questions? *Journal of Economic Behavior and Organization*, 73, 3–15.

ESB canon van de economie

Onderwijseconomie ◇ Monetaire economie ◇ Internationale en ontwikkelings economie

◇ Ondernemerschap ◇ Woningmarkt ◇ Innovatie ◇ Arbeidsmarkt ◇ Openbare financiën ◇ Economische Geschiedenis

◇ Energie ◇ Gezondheidseconomie ◇ Milieueconomie ◇ Marketing ◇ Sociale zekerheid ◇ Pensioenen ◇ Personeel & Organisatie

◇ Financiële markten ◇ Gedrag ◇ Marktordening ◇ Governance ◇ Ruimtelijk ◇ Groei & Conjunctuur